

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

БУГАКОВА Оксана Володимирівна

УДК 378.147:373.13

**ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ
ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Перетяга Людмила Євгенівна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
професор кафедри естетичного виховання і
технологій дошкільної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Хомич Лідія Олексіївна,
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих НАПН України,
заступник директора з наукової роботи;

кандидат педагогічних наук
Єрмак Юлія Іванівна,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри педагогіки і педагогічної
майстерності.

Захист відбудеться «28» листопада 2018 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.053.04 у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди за адресою: вул. Алчевських, 29, ауд. 216, м. Харків, 61002.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди за адресою: вул. Валентинівська, 2, ауд. 215-В, м. Харків, 61168.

Автореферат розісланий «26» жовтня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Штефан Л. А.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У «Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти» (2009 р.) зазначено, що у виховній діяльності система освіти має спиратися саме на батьків та підвищувати їхню психолого-педагогічну культуру, оскільки батьки стали рівноправними суб'єктами взаємодії цього процесу, мають розуміти логіку його організації, сприяти розвитку компетентностей своїх дітей, бачити можливості своєї участі в освітньому процесі, (Концепція «Нова українська школа» (2016 р.).

Важливість роботи педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками підкреслюється в українському законодавстві, зокрема: Концепції державної сімейної політики (1999 р.), Національній програмі «Репродуктивне здоров'я 2001 – 2005» (2001 р.), Програмі «Українська родина» (2001 р.), Концепції сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» (2012 р.), «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки» (2015 р.).

Необхідність педагогічного дослідження організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками зумовлена низкою чинників: *по-перше*, у процесі взаємодії формуються нові стосунки між суб'єктами (педагогічним колективом та батьками), що дозволяє реалізувати нові соціальні ролі й передати різні види інформації; *по-друге*, забезпечується єдність, узгодженість системи виховних впливів дорослих на дитину; *по-третє*, виробляються у розумінні освітньо-виховної ситуації, визначення ступеню солідарності в розв'язанні проблем навчання і виховання; *по-четверте*, забезпечується формування зв'язків взаєморозуміння та взаємоповаги між учнями, батьками, вчителями й набуття ними соціального досвіду, оволодіння культурними цінностями рідної школи, набутими попередніми шкільними поколіннями, забезпечує сприятливі умови для самореалізації зростаючої особистості відповідно до її інтересів і суспільних вимог, що спонукає школярів до протидії аморальним правопорушенням, бездуховності, антигромадянській діяльності.

Значний внесок у дослідження проблеми організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками зробили сучасні вчені, які вивчали такі аспекти даної проблеми, як: сімейне виховання дітей та взаємодія батьків і педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу (Ю. Азаров, Н. Гончар, І. Гребенников, В. Гриньова, Р. Дорогих, І. Дубінець, О. Іонова, Н. Карташев, І. Прокопенко, Є. Сермяжко, В. Сухомлинської, А. Троцько, Л. Хомич, Л. Штефан та ін.); національне виховання у школі та сім'ї (Т. Алексеєнко, І. Бех, В. Болгаріна, Ю. Гапон, Ю. Єрмак, С. Золотухіна, П. Ігнатенко, О. Рацул, О. Савченко, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинська, Ю. Терещенко та ін.); українські народні виховні традиції як форми виховного впливу на молоде покоління (В. Кузь, Ю. Руденко, В. Скутіна, Є. Сявавко та ін.); особливості виховного потенціалу родинної педагогіки (С. Бабишин, З. Болтарович, М. Васильєва, М. Стельмахович та ін.); підготовка до виконання батьківських та материнських функцій (В. Бойко, Д. Луцик, Г. Чередніченко та ін.); формування педагогічної культури сучасних батьків (А. Марушкевич, В. Постовий та ін.); психологічні основи сімейного виховання (В. Кравець); основні напрями організації

взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками (Т. Алексеєнко); форми організації роботи з батьками в освітньому закладі (І. Рибальченко); виховна робота педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків з важковиховуваними дітьми (В. Татенко, Т. Титаренко, В. Оржиховська та ін.); педагогічні проблеми молоді сім'ї (Т. Алексеєнко, В. Постовий та ін.).

Водночас, аналіз наукових розвідок засвідчує, що проблема організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками не розкрита з урахуванням вимог НУШ. Актуальність роботи зумовлена також потребою розв'язання низки *суперечностей*, наявних у процесі організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками між:

- наявністю нормативного забезпечення взаємодії педагогічного колективу з батьками та недостатнім навчально-методичним забезпеченням в умовах розбудови НУШ;
- розробкою у вітчизняній науці теорії педагогічної взаємодії та відсутністю методологічного обґрунтування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу в умовах розбудови НУШ;
- усвідомленням педагогічним колективом загальноосвітнього навчального закладу та батьками необхідності їхньої взаємодії в освітньому середовищі та недостатньою розробленістю змісту, форм та методів її організації.

Отже, актуальність означеної проблеми, необхідність подолання виявлених суперечностей, недостатній рівень її теоретичної та практичної розробленості зумовили вибір теми дослідження «**Технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри початкової, дошкільної і професійної освіти «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів» (ДР № 0111U008876) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 2 від 17.04.2015р.).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та поетапному впровадженні технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу наукової літератури розкрити суть основних понять дослідження.
2. Визначити структуру та зміст організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками в сучасних умовах.
3. Обґрунтувати та експериментально перевірити технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

4. Уточнити критерії, показники й рівні сформованості педагогічної культури батьків як результату організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Об'єкт дослідження – організація взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Предмет дослідження – технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками та етапи її реалізації.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що розроблена технологія організації взаємодії, яка передбачає її реалізацію на мотиваційно-ціннісному, змістово-діяльнісному та рефлексійно-корегувальному етапах, сприятиме сформованості педагогічної культури батьків та підвищенню якості освітнього процесу в загальноосвітньому навчальному закладі.

Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези дослідження використано комплекс сучасних загальнонаукових **методів**, адекватних природі феномена, який вивчається:

- *теоретичні*: історико-логічний, проблемно-цільовий, порівняльний, ретроспективний аналіз для порівняння й зіставлення різних поглядів у педагогіці, психології та філософії на аспекти досліджуваної проблеми; розгляду теоретичних питань із метою визначення поняттєво-категорійного апарату; обґрунтування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками та її методичного забезпечення;

- *емпіричні*: діагностичні (бесіди, анкетування, тестування, вивчення документації), прогностичні (експертні оцінки, ранжування, моделювання), обсерваційні (спостереження, самооцінка) для виявлення рівня сформованості педагогічної культури батьків; педагогічний експеримент для виявлення ефективності розробленої технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками);

- *методи математичної статистики* (статистична обробка даних, графічне відображення результатів, критерій Пірсона) для кількісного та якісного аналізу результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* теоретично обґрунтовано технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками та етапи її реалізації (мотиваційно-ціннісний, змістово-діяльнісний і рефлексійно-корегувальний); визначено педагогічні умови ефективного функціонування технології (гуманістична спрямованість взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками; залучення батьків до формування освітнього простору Нової української школи);

- *уточнено* суть понять «взаємодія», «педагогічна взаємодія», «взаємодія педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками», критерії (світоглядний, змістовий, діяльнісний, особистісно-оцінний), показники (сформованість мотивів спільної діяльності та соціально значущих цінностей, позитивна установка на взаємодію, потреба в педагогічному спілкуванні, повнота і ґрунтовність психолого-педагогічних і загальнокультурних знань, уміння

вирішувати конфлікти і проблеми, комунікативні уміння, організаторські уміння, розвиток здатності до роботи в колективі, здатність до самопізнання і саморозвитку, сформованість виявлення емпатії) й рівні сформованості педагогічної культури батьків;

- *подальшого розвитку* набули положення щодо оновлення прийомів, форм та методів організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що теоретично обґрунтована технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками пройшла експериментальну перевірку на визначених етапах (мотиваційно-ціннісний, змістово-діяльнісний і рефлексійно-корегувальний) й сприяла сформованості педагогічної культури батьків та підвищенню якості освітнього процесу в загальноосвітньому навчальному закладі. Розроблена та експериментально перевірена технологія може бути реалізована в освітньому процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Положення, висновки й рекомендації, розроблені на основі узагальнення дослідницьких матеріалів, *упроваджено* в освітній процес Харківської гімназії № 116 Харківської міської ради Харківської області (довідка №02-23/254-18 від 17.04.2018 р.), Харківського педагогічного ліцею №4 Харківської міської ради Харківської області (довідка №339/02-17/18 від 06.04.2018 р.), Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів №17 (довідка №409 від 04.04.2018 р.), Харківського ліцею №107 Харківської міської ради Харківської області (довідка №353 від 04.04.2018 р.), Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів №134 (довідка №308 від 03.04.2018 р.), Комунального закладу «Харківська спеціалізована школа з поглибленим вивченням окремих предметів №133 «Ліцей мистецтв» Харківської міської ради Харківської області (довідка №558 від 06.04.2018 р.), Комунального закладу «Учбово-виробниче автогосподарство Київського району м. Харкова» (довідка №192/02-18 від 28.03.2018 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка №01/10-445 від 15.05.2018 р.).

Матеріали дослідження *можуть використовуватися* в професійній підготовці майбутніх учителів у закладах вищої освіти для оновлення змісту лекційних і практичних занять з педагогіки; в організації педагогічної практики; у процесі написання курсових і магістерських робіт; у розробці навчальних програм; у створенні навчальних посібників та підручників; у системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації учителів.

Особистий внесок здобувача в праці, написаної у співавторстві, полягає у розробці методики формування педагогічної культури батьків, конкретизації форм і методів, запровадження яких сприяли цьому процесу [3].

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження дістали оприлюднення на наукових конференціях різних рівнів:

- *міжнародних*: «Іноватика в сучасній освіті» (Київ, 2016), «Арт-практик» (Харків, 2017), «Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях» (Харків, 2018), «Сучасні

проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення» (Чернігів, 2018), «Макаренківська концепція підготовки вчителів в контексті вітчизняних та світових тенденцій розвитку педагогічної освіти» (Полтава, 2018), «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2018), «Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів» (Харків, 2018), «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 2018), «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» (Рівне, 2018);

- *всеукраїнських*: «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами» (Херсон, 2017); «Від знаннєвої парадигми до компетентнісної: реалії, перспективи» (Херсон, жовтня 2017), «Ян Амос Коменський – великий педагог минулого (до 425-річчя від дня народження)» (Херсон, 2017), «Підготовка управлінських кадрів в контексті нового закону України «Про освіту» (2017 р.)» (Полтава, 2018);

- *регіональних*: «Реалізація основних принципів навчання в НУШ засобами інформаційних технологій» (Київ, 2017), «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка» (Полтава, 2018), «*Нова українська школа. Модерація освітньої траєкторії закладу освіти: ПереЗавантаження*» (Харків, 2018); Круглий стіл з нагоди 100-річчя від дня народження В.О.Сухомлинського (Харків, 2018).

Основні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри початкової, дошкільної та професійної підготовки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (2014–2018 рр.)

Публікації. Основний зміст дисертації відображено у 16 публікаціях (з них 15 – одноосібні), серед яких: 5 статей у фахових виданнях України, 1 публікація в міжнародному періодичному виданні, 8 – у матеріалах і тезах науково-практичних конференцій, 2 методичні рекомендації.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація містить вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (345 найменувань, із них 23 – іноземною мовою) і 7 додатків (на 68 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок, з них основного тексту – 165 сторінок. Робота містить 14 таблиць (на 7 стор.) й 4 рисунки (на 2 стор.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, представлено гіпотезу, методи наукового дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі «**Організація взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками як психолого-педагогічна проблема**» з'ясовано понятійно-термінологічне поле дослідження; здійснено аналіз проблеми організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками; визначено структуру та зміст організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками в сучасних умовах.

У процесі дослідження особливу увагу приділено розкриттю категорії «взаємодія», яку представлено як вид стосунків або взаємин, інтегруючий чинник, методологічний принцип пізнання природи, людей і форму руху будь-якої системи.

Проведений аналіз стану проблеми організації педагогічної взаємодії у вітчизняній і зарубіжній науці засвідчив, що дослідники розглядали лише окремі складові цього феномену. Зокрема, просвітителі епохи Відродження (Й. Герbart, Ф. Дістервег, Я. Коменський, Дж. Локк, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо та ін.) наголошували на гуманістичні взаємини вчителя та учня на основі суб'єкт-суб'єктного спілкування. Представники гуманістичної школи (М. Фонтін, А. Комбс, Дж. Холт, Д. Маєрс, К. Роджерс, А. Маслоу та ін.) виступали за посилення уваги до людини, її інтелектуальної й емоційної сфер. У вітчизняній педагогічній науці проблемі педагогічної взаємодії в освітньому середовищі загальноосвітнього навчального закладу присвячені праці таких педагогів, як: Б. Грінченко, М. Драгоманов, О. Духнович, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга та ін.

Визначено, що до складу педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу входять: директор, заступники директора, соціальний педагог, педагог-організатор, класні керівники, вчителі, практичний психолог.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що термін «педагогічна взаємодія» неправомірно ототожнюють з поняттям «педагогічне спілкування», адже кожна із цих категорій має певну функціональну самостійність і ми розглядаємо педагогічне спілкування як форму педагогічної взаємодії (О. Матвієнко). У визначеннях педагогічної взаємодії як сукупності педагогічних ситуацій, на наш погляд, враховується лише діяльнісний компонент. Розглядаючи педагогічну взаємодію як взаємну активність педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, її ототожнюють з педагогічною співпрацею, педагогічним партнерством і зводять суто до взаємної активності. Зведення педагогічної взаємодії тільки до взаємин між сторонами, на нашу думку, є однобічним. У проведеному порівняльно-понятійному аналізі, суть поняття «педагогічна взаємодія» визначено як детерміновану освітню ситуацію, опосередковану соціально-психологічними процесами, що веде до кількісних і якісних змін якостей та станів суб'єктів й об'єктів освітнього процесу.

Основними *характеристиками* взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками є: взаємопізнання, взаємоактивність, взаєморозуміння, взаємовідношення, взаємні дії, взаємовплив. Кожна із цих характеристик має свій зміст, але лише їх комплексна реалізація у процесі організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками забезпечує його ефективність.

Узагальнюючи результати наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних дослідників, визначено *різновиди* взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками за: видами суб'єкта й об'єкта (педагоги-учні-батьки (Г. Цукерман); стилями керівництва (демократичний, ліберальний, авторитарний (К. Левін); характером відносин суб'єктів педагогічної взаємодії (співпраця, діалог, угода, опіка, пригнічення, конфлікт); комунікативним особливостями (вербальна або невербальна); характером результату і ступенем

ефективності цілепокладання (продуктивна або непродуктивна (В. Ляудіс); ступенем керованості (керована, некерована); спрямованістю педагогічної взаємодії (пряма й непряма – В. Якунін); змістом діяльності (навчальна, трудова, спортивна тощо); показником віку суб'єктів взаємодії (одновікові й різновікові – А. Макаренко); постановкою мети (цілеспрямована або стихійна); рівнем підготовленості процесу педагогічної взаємодії (випадкова або навмисна); часовими установками педагогічної взаємодії (тривала або короткочасна) (Дж. Едвард).

Проведений аналіз наукових джерел (Н. Бугаєць, О. Гончар, С. Жданенко, Ю. Костюшко, М. Коць, Т. Пушкар, І. Трубавіна та ін.) дав підстави визначити *взаємодію педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками* як взаємоактивність і взаємовплив суб'єктів один на одного в системі спільної особистісно-орієнтованої ціннісно-моральної діяльності закладу освіти, спрямованої на формування гуманістичних цінностей і якостей, мотивації й правил гуманної поведінки та заснованої на конструктивному діалозі і позитивній міжособистісній співпраці, що веде до якісних змін суб'єктів і об'єктів взаємодії шляхом взаєморозуміння та взаємодопомоги.

З'ясовано, що організація взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками в сучасних умовах регламентується державними документами. Так, у Законі України «Про освіту» визначені основні права і обов'язки батьків щодо виховання дітей, зокрема, відзначено, що на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини, вони є рівноправними учасниками освітнього процесу, оскільки без допомоги батьків педагогічному колективу важко домогтися значних успіхів у навчанні та вихованні дітей. Значну роль у вихованні і навчанні учнів слід відвести спільним діям педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батькам. Організація взаємодії з батьками в сучасних умовах передбачає:

- спільну діяльність – взаємодія педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками в освітньому процесі для загального й особистісного успіху учнів;

- спільну мету – виховання творчої, яскравої індивідуальності учня, залучення його до духовних, національних, особистісних цінностей;

- координацію, тобто узгодження позицій, – міцний інтелектуальний, емоційний, міжособистісний взаємозв'язок, контакт;

- позитивну взаємозалежність – оптимальний розподіл обов'язків, ролей, взаємне стимулювання, підтримка, обмін інформацією, постійний зв'язок педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками;

- колаборацію – відповідальність за результат роботи педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків;

- активну творчу позицію суб'єктів взаємодії – розкриття внутрішнього потенціалу учнів;

- суб'єкт-суб'єктну позицію – визнання рівності та цінності педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків (В. Брюхова, Н. Бугаєць, В. Вершинін, Т. Виноградова, О. Коберник, І. Хоменко та ін.).

Вище зазначене зумовило розкриття *структури та змісту* організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками

(В. Андрієвська, К. Десятник, Л. Назаренко, Л. Ченцова та ін.) на основі таких компонентів: *ціннісно-мотиваційний*, який відображає ставлення до іншої людини як до вищої цінності, вияв доброти, уваги, турботи, допомоги, милосердя; *когнітивний*, пов'язаного з пізнанням іншої людини, здатністю зрозуміти її особливості, інтереси, потреби, помітити зміни настрою, емоційного стану; *поведінковий*, який стосується вибору адекватних ситуацій, способів спілкування, етичноцінних зразків поведінки та *рефлексійний*, який сприяє усвідомленню особистістю того, як вона оцінюється іншими індивідами, а також здатність особистості до сприйняття себе з точки зору інших.

Організація взаємодії як феномен зв'язку та взаємовпливів передбачає актуалізацію суб'єкт-суб'єктних стосунків, що потребує теоретичного обґрунтування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

У другому розділі **«Обґрунтування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками»** обґрунтовано технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками та етапи її реалізації.

У дослідженні з'ясовано, що результатом організації взаємодії як успішної передумови співпраці, що ґрунтується на досвіді й особистісних якостях педагогічного колективу та батьків в освітньому процесі загальноосвітнього навчального закладу, є сформованість педагогічної культури батьків та підвищення якості освітнього процесу (Д. Романовська, Г. Слащенко, С. Совкова, Л. Хомич, Л. Юзефік та ін.).

На підставі проведеного аналізу наукової літератури, визначенні змісту і структурних компонентів організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, нами розроблено технологію, концептуальну основу якої становлять: *підходи (системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, гуманістичний)* і *принципи (сприятливого оточення, здоров'язбережності навчання, синергії, оптимальності затрат, взаємодовіри, діалогічності, толерантності, доброзичливості, конструктивності, спільної мети)*.

Розроблена технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками передбачає такі етапи її реалізації:

- *мотиваційно-ціннісний етап* технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками передбачає розвиток стійкої спрямованості на взаємодію інтересів і потреб педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків, розуміння ціннісних орієнтацій в організації такої взаємодії, формування інтересу, потреби та позитивного ставлення до проблеми організації взаємодії, яка має дієвий характер, актуалізує пізнавальні потреби батьків та педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу, активізує їхнє мислення, спонукає до взаємодії;

- *змістово-діяльнісний етап технології* організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками має на меті формування особливостей розвитку дітей та знань батьків щодо освітнього простору Нової української школи; розвиток та вдосконалення умінь взаємодіяти як батьків,

так і педагогічного колективу; формування педагогічної культури батьків, яку визначено як педагогічну підготовленість і зрілість батьків як вихователів, що має позитивні результати в процесі сімейного і суспільного виховання дітей, а також сприяє ефективній організації взаємодії із педагогічним колективом загальноосвітнього навчального закладу. Зміст педагогічної культури має такі складові: *знання* з педагогіки, психології, фізіології дітей, медицини, права; педагогічні знання й уміння і прийоми спілкування, програми розвитку й методики виховання; ціннісно-моральна свідомість батьків, їхнє розуміння своєї ролі, відповідальності у вихованні, їхні педагогічні переконання. Педагогічна культура є складовою частиною загальної культури батьків, у якій закладений досвід виховання дітей у сім'ї, набутий різними категоріями батьків безпосередньо у своїй країні, інших країнах, а також успадкований із народної сімейної педагогіки. Педагогічна культура батьків має формуватися шляхом усвідомлення ними потреби у самопізнанні, аналізі й адекватній оцінці як учасників взаємодії освітнього процесу загальноосвітнього навчального закладу;

- *рефлексійно-корегувальний етап* технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками забезпечує формування рефлексивності, що полягає у здатності батьків та колективу до аналізу організації взаємодії та сприяє інтегруванню набутих знань, умінь та навичок в цілісне особистісне новоутворення.

У процесі дослідження виявлено *педагогічні умови*, що забезпечують ефективне функціонування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками:

- *гуманістична спрямованість взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками*, що передбачає стимулювання позитивної мотивації педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків до організації взаємодії, духовного та професійного взаємозбагачення. Вивчення наукових праць В. Бутенка, Н. Рождественської, Т. Смаглій, Л. Сморгж, В. Таранова, В. Широкової надало можливість виділити мотиви (соціальної співпраці та афіліації), які є стрижнем мотиваційної сфери педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками та впливають на ефективність організації взаємодії та виявляються у: прагненні педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками усвідомлювати, вдосконалювати способи колективної роботи; бажанні обговорювати різні способи та форми організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками; активному інтересі до ефективної організації взаємодії;

- *залучення батьків до формування освітнього простору Нової української школи*, оскільки НУШ працює на засадах «педагогіки партнерства», в основі якої – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками, що об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Батьки мають набути спеціальних знань про етапи розвитку дитини, дієві способи виховання в учня сильних сторін характеру і чеснот залежно від його індивідуальних особливостей. Успіх залежатиме від упровадження інноваційних

активних форм (круглі столи, батьківські конференції, тренінги тощо), методів (діалог, бесіда, тестування тощо) та прийомів (ігри-привітання, вправи, рольові ігри, дискусії тощо) взаємодії.

У третьому розділі «**Експериментальна перевірка технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками**» розкрито загальні питання підготовки та проведення педагогічного експерименту, висвітлено результати моніторингу організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків, здійснено кількісний і якісний аналіз результатів дослідження.

Експериментальна робота з перевірки гіпотези дослідження здійснювалася впродовж 2014-2018 рр. на базі Харківської гімназії №116 Харківської міської ради, Харківського педагогічного ліцею Харківської міської ради Харківської області, Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів №17, Харківського ліцею №107 Харківської міської ради Харківської області, Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів №134 з батьками учнів, із яких було сформовано одну експериментальну групу (ЕГ), що налічувала 542 особи. До контрольної групи (КГ) увійшло 243 особи. До складу експериментальної та контрольної груп увійшли батьки, оскільки члени педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу – це фахівці, які мають високий рівень педагогічної культури, а їхня професійна компетентність спрямована на підвищення якості освітнього процесу.

З метою оцінювання рівнів сформованості педагогічної культури батьків за *світоглядним* критерієм застосовували адаптовану методику вивчення ціннісних орієнтацій (модифікація методики М. Рокича); за *змістовим* критерієм – проективну методику незавершених речень, спостереження, бесіди, тестування, анкетування з метою дослідження наявності системи необхідних знань; за *діяльним* критерієм – психолого-педагогічні ситуації, ділові ігри, аналіз дитячих малюнків про сім'ю, аналіз дитячих творів про сім'ю, на основі яких виявляли сформованість умінь та навичок, необхідних для сформованості педагогічної культури батьків; за *особистісно-оцінним* критерієм – адаптовану методику М. Куна – Т. Мак-Партланда «Хто Я?», методика «Який Я батько?» та адаптовану методику А. Карпова для діагностики рефлексивності батьків.

Статистична обробка отриманих даних упродовж проведення *констатувального етапу педагогічного експерименту* засвідчила, що загальний стан сформованості педагогічної культури батьків знаходиться переважно на низькому і середньому рівнях (відповідно у 58,3% і 37,5% осіб) і лише у незначній частини батьків (4,2%) – на високому рівні, що підтвердило актуальність і доцільність дослідження.

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачав перевірку розробленої технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Реалізацію *мотиваційно-ціннісного етапу* технології було спрямовано на: вивчення сімей учнів, їхнього виховного потенціалу (структура сім'ї, матеріальний добробут, гуманістична спрямованість, сімейні відносини, традиції); підвищення готовності батьків до виховання дітей, усвідомлення ними важливості

відповідальності батьківства; залучення батьків, усіх дорослих членів родини, до освітнього процесу як рівноправних учасників (перша педагогічна умова).

З метою сформованості потреби батьків до взаємодії, установлення контакту з ними та ознайомити з актуальними питаннями виховання, проводилися батьківські лекторії («Особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку», «Вчимо дитину турбуватися про оточення», «Виховуємо любов до природи», «Виховуємо доброту і чуйність», «Перші духовні потреби: Чому вони так важливі?», «Що і як читати дітям?», «Батьки і закон»). Ця форма роботи проводилася для того, щоб установити контакт з батьками, озброїти їх необхідними знаннями, ознайомити з актуальними питаннями виховання.

У процесі дослідження виявлено напрями організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками: залучення батьків до керівництва пошуковою роботою (підготовка до спільних проектів, керівництво гурткової роботи тощо); проведенні просвітницької роботи з батьками; залученні батьків до організації працездіяльності школи для підвищення її успішності.

З батьками молодших школярів проводили бесіди за такими темами: «Від чого залежить розвиток дитини?», «Показники розумового розвитку учня молодших класів», «Як допомогти дітям вчитися?», «Здоров'я Вашої дитини», «Спілкування дітей», «Про культуру поведінки», «Як виховати любов до праці», «Родина і спорт», «Мікроклімат родини», «Про сімейну демократію», «Перші кроки до творчості», «Беручи до уваги здібності», «Абетка харчування», «Батьки й шкільні оцінки», «Виховання моральних почуттів».

Одним із методів роботи з батьками був метод незавершеної пропозиції, де учасникам пропонувалося у швидкому темпі завершити фрази: «У школі, де вчиться моя дитина, мені подобається...», «У школі, де вчиться моя дитина, мене турбує...», «Коли мені необхідно прийняти правильне рішення в питаннях виховання, я ...», «Мені хотілося б поговорити з учителем про...», «У моїй дитині мене турбує ...», «Якби я був на місці вчителя, то...». Проведений аналіз відповідей на поставлені запитання надавав можливість підготувати рекомендації, поради для батьків, які сприятимуть їхній зацікавленості та мотивуванню до взаємодії.

На *змістово-діяльнісному етапі* реалізації технології експериментальна робота спрямовувалася на формування освітнього простору Нової української школи шляхом організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків. Цьому сприяли такі форми та методи роботи: *традиційні*: батьківські збори; батьківсько-педагогічні конференції; індивідуальні консультації педагога, бесіди, спільні домашні завдання, диспути тощо; *осучаснені*: круглі столи, рольові ігри, дискусійний клуб, лекторії, дні довіри, батьківські семінари, батьківський ринг, дні добрих справ, аукціон сімейної педагогіки, азбука сімейного виховання, вечори запитань і відповідей, батьківські читання, зокрема:

- діяльність шкільного органу самоврядування «Рада гімназії» за участю трьох категорій представників освітнього процесу (батьки, учні, вчителі), метою якої була участь у реалізації, плануванні за всіма напрямками шкільного життя: навчання, виховна робота, медичне обслуговування, харчування, організація надання пілг тощо;

- традиційні календарні свята: новорічні вистави, масляні народні гуляння, посвяти у першокласники та у гімназисти, прощання зі школою тощо;
- проекти художньо-естетичного та спортивного напрямку: «Dance show», фестиваль «Гімназія шукає таланти», «Абетка театрального мистецтва», «Кращий доповідач», «Мама, тато, я – спортивна сім'я»;
- проекти патріотичного напрямку: свято «Рушника і вишиванки», «Ярмарок народів»;
- екологічні проекти: організована утилізація батарейок, проект «Посади дерево», «Зелений дизайн» (озеленення шкільного подвір'я та школи);
- волонтерські проекти: ярмарок «Ти не один», відвідування шпиталю;
- краєзнавчі та туристичні проекти: участь та організація екскурсій «Юні мандрівники» пам'ятками рідного міста, містами України і світу;
- профорієнтаційні проекти: екскурсії до підприємств міста («Солодкий світ», аеропорт, книжкова фабрика, фабрика АНМAD TEA тощо), ЗВО міста (ХНПУ імені Г.С.Сковороди);
- спільні уїк-енди: «Науковий пікнік», батьківський уїк-енд «Хата на тата»;
- батьківські майстер-класи: «Здоровий голос», «Грузинські хінкалі», «День вареника», «Традиційні українські головні убори», «Млинці на масляну», «Сонцелови», тощо;
- батьківський лекторій: організація лекцій для батьків, що готують батьки-фахівці з психології, медицини, педагогіки «Здорова дитина-щаслива родина», «Педагогіка почуттів і культура їх вираження», «Статеве дозрівання, формування культури поведінки дітей» тощо.

У процесі організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками було введено електронне листування, яке передбачало періодичне надсилання батькам листів про успіхи учня в навчанні, його старанність, уважність та відповідальність за доручення. Повідомляли батьків і про певні труднощі, запрошували на зустрічі з ними. В електронних листах висловлювали щирі подяки за гарне виховання дитини.

Ефективною формою організації взаємодії було проведення батьківських вечорів, які згуртовувала педагогічний колектив загальноосвітнього навчального закладу з батьками («Перші книжки дитини», «Майбутнє моєї дитини. Яким я його бачу?», «Друзі моєї дитини», «Свята нашої родини», «День народження нашої родини. Як ми його святкуємо?», «Пісні, що співали та співають наші діти»).

Ще одна із дискусійних форм організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками – це батьківські ринги, які готувалися нами у вигляді відповідей на запитання з педагогічних проблем. Запитання обирали самі батьки. На одне запитання відповідають дві родини. У них можуть бути різні позиції, різні думки. Інша частина аудиторії в полеміку не вступає, а лише підтримує думку родин оплесками. Суддями в батьківських рингах виступали учні класу, визначаючи, яка родина у відповідях на запитання була найбільш близька до їх правильного трактування.

На даному етапі технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками було сформовано активне

освітнє середовище, створено атмосферу взаємодопомоги та психологічного комфорту (друга педагогічна умова).

Рефлексійно-корегувальний етап технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками був спрямований на: поглиблення, узагальнення й систематизацію, творче застосування психолого-педагогічних і культурологічних знань батьків; удосконалення визначених умінь, набутих на попередніх етапах; формування стійкої рефлексійної позиції батьків.

Ураховуючи необхідність сформованість педагогічної культури батьків як необхідної складової ефективної організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, нами було розроблено комплекс тренінгових занять, об'єднаних спільною темою «Формування педагогічної культури батьків», основними завданнями якого було: обґрунтувати необхідність та важливість сформованість педагогічної культури батьків як необхідної складової ефективної організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками; розкрити функціональні та педагогічні можливості навчального тренінгу; визначити чинники, які впливають на сформованість педагогічної культури батьків.

Розроблена система тренінгових занять передбачала формування розуміння вимог, які висуваються до батьків у сучасних умовах; ознайомлення із педагогічними та функціональними можливостями навчальних тренінгів; формування знань та умінь щодо педагогічної культури батьків, яка є складовою ефективної організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

Взаємодія між учасниками навчального тренінгу будувалася із дотриманням таких принципів: максимальної активності учасників; «зараз і тут»; активної дослідницької позиції; персоніфікації висловлювань; партнерського спілкування; реалістичності (максимальної вірогідності інформації); зворотного зв'язку; корекції тощо.

Результати *контрольного* зрізу засвідчили значне підвищення рівня сформованості педагогічної культури батьків в експериментальній групі (див. табл.). Найвищі результати зафіксовано за світоглядним критерієм, що підтвердило доцільність застосування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. Відтак, у батьків зріс обсяг знань з педагогіки, психології, фізіології дітей, медицини, права (в ЕГ приріст становив 29,4%, а в КГ – 5,3%). Стосовно опанованих загальнокультурних знань, отримані результати свідчили про те, що кількість батьків із високим рівнем сформованості знань у ЕГ зросла з 2,0% до 34,3%, а в КГ – з 2,1% до 7,0%, приріст кількості батьків з середнім рівнем сформованості цих знань становив 30,8% в ЕГ і лише 23,8% у КГ. Значно зменшилась кількість батьків, які виявили низький рівень сформованості загальнокультурних знань: 1,5% в ЕГ і 32,5% у КГ. Також значно зросла кількість батьків, які мають високий рівень розвитку здатності до роботи в колективі (ЕГ – 22,1%, КГ – 3,7%), відповідно, зменшилася кількість батьків у яких відсутня потреба у педагогічному спілкуванні (ЕГ – 66,0%, КГ – 25,0%). Слід зазначити, що сформованість педагогічної культури батьків сприяла зростанню ефективності освітнього процесу в загальноосвітньому навчальному закладі.

Узагальнені результати експериментальної роботи (у %)

Критерії	Показники	Рівні	ЕГ (542 особи)			КГ (243 особи)		
			На початок експерименту	На кінець експерименту	Приріст	I зріз	II зріз	Приріст
Світоглядний	Сформованість мотивів спільної діяльності	В	2,0	39,1	+37,1	2,5	8,2	+5,7
		С	31,9	53,0	+21,1	32,1	41,6	+9,5
		Н	66,1	7,9	-58,2	65,4	50,2	-15,2
	Сформованість соціально значущих цінностей	В	4,4	34,9	+30,5	4,1	8,6	+4,5
		С	39,1	56,7	+17,6	33,3	54,3	+21,0
		Н	56,5	8,4	-48,1	62,6	37,1	-25,5
	Сформованість позитивної установки на взаємодію	В	4,1	31,6	+27,5	4,5	9,9	+5,4
		С	35,2	58,1	+22,9	34,2	55,1	+20,9
		Н	60,7	10,3	-50,4	61,3	35,0	-26,3
	Сформованість потреби в педагогічному спілкуванні	В	1,7	29,9	+28,2	2,1	5,3	+3,2
		С	27,9	60,3	+32,4	28,0	49,8	+21,8
		Н	70,4	9,8	-60,6	69,9	44,9	-25,0
Змістовий	Повнота психолого-педагогічних знань	В	2,2	31,6	+29,4	2,5	7,8	+5,3
		С	31,0	64,7	+33,7	33,3	56,0	+22,7
		Н	66,8	3,7	-63,1	64,2	36,2	-28,0
	Повнота загальнокультурних знань	В	2,0	34,3	+32,3	2,1	7,0	+4,9
		С	33,4	64,2	+30,8	36,6	60,5	+23,9
		Н	64,6	1,5	-63,1	61,3	32,5	-28,8
Діяльнісний	Сформованість умінь щодо вирішення конфліктів і Проблем	В	-	28,8	+28,8	-	4,1	+4,1
		С	32,1	63,1	+31,0	32,5	41,6	+9,1
		Н	67,9	8,1	-59,8	67,5	54,3	-13,2
	Сформованість комунікативних умінь	В	-	27,5	+27,5	-	3,7	+3,7
		С	38,4	60,9	+22,5	35,4	44,8	+9,4
		Н	61,6	11,6	-50,0	64,6	51,5	-13,1
	Сформованість організаторських умінь	В	2,4	33,6	+31,2	2,1	7,0	+4,9
		С	37,1	59,8	+22,7	35,8	53,9	+18,1
		Н	60,5	6,6	-53,9	62,1	39,1	-23,0
	Розвиток здатності до роботи в колективі	В	1,7	23,8	+22,1	1,7	5,4	3,7
		С	29,2	66,2	+37,0	30,9	40,3	+9,4
		Н	69,1	10,0	-59,1	67,4	54,3	-13,1
Особистісно-оцінний	Сформованість здатності до самопізнання і саморозвитку	В	1,3	21,6	+20,3	1,2	5,0	+3,8
		С	42,4	67,2	+24,8	40,3	58,0	17,7
		Н	56,3	11,2	-45,1	58,5	37,0	-21,5

Як результат, зросла кількість учнів, які стали переможцями МАН, олімпіад з різних предметів, зріс середній бал складання ЗНО тощо.

Висновки й достовірність отриманих результатів педагогічного експерименту були підтверджені методами математичної статистики. Обробка експериментальних даних із застосуванням критерію Пірсона (χ^2) засвідчила наявність статистично вагомих змін в експериментальній групі, що підтвердило правильність висунутої гіпотези ($T_n > T_k$, $21,18 > 5,991$).

Відтак, розроблена технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками є ефективною і може бути запропонована для впровадження в освітній процес.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило основні положення висунутої гіпотези й дало підстави для формулювання таких висновків відповідно до поставлених завдань:

1. На основі аналізу наукової літератури розкрито суть понять: «взаємодія» – вид стосунків або взаємин, інтегруючий чинник, методологічний принцип пізнання природи, людей і форму руху будь-якої системи; «педагогічна взаємодія» – детермінована освітня ситуація, опосередкована соціально-психологічними процесами, що веде до кількісних і якісних змін якостей і станів суб'єктів і об'єктів педагогічного процесу; «взаємодія педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками» – процес взаємовпливу суб'єктів один на одного в системі спільної особистісно-орієнтованої ціннісно-моральної діяльності закладу освіти, спрямованої на формування гуманістичних цінностей та якостей, мотивації та правил гуманної поведінки та заснованої на конструктивному діалозі і позитивній міжособистісної співпраці, що веде до якісних змін суб'єктів і об'єктів взаємодії шляхом взаєморозуміння та взаємодопомоги, де батьки мають розуміти логіку організації освітнього процесу, сприяти розвитку компетентностей своїх дітей, бачити можливості своєї участі в освітньому процесі.

2. Визначено, що структура організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками містить такі компоненти: *ціннісно-мотиваційний*, який відображає ставлення до іншої людини як до вищої цінності, вияв доброти, уваги, турботи, допомоги, милосердя; *когнітивний*, пов'язаного з пізнанням іншої людини, здатністю зрозуміти її особливості, інтереси, потреби, помітити зміни настрою, емоційного стану; *поведінковий*, який стосується вибору адекватних ситуацій, способів спілкування, етичноцінних зразків поведінки та *рефлексійний*, який сприяє усвідомленню особистістю того, як вона оцінюється іншими індивідами, а також здатність особистості до сприйняття себе з точки зору інших. Основними характеристиками взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками є: взаємопізнання, взаєморозуміння, взаємовідношення, взаємні дії, взаємовплив, а ознаками – спільна діяльність, спільна мета, координація, позитивна взаємозалежність, колаборація, активна творча позиція учасників, суб'єкт-суб'єктна позиція.

3. Теоретично обґрунтовано технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками, яка ґрунтується на методологічних підходах (системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований,

гуманістичний) та принципах (сприятливого оточення, здоров'язбережності навчання, синергії, оптимальності затрат, взаємодовіри, діалогічності, толерантності, доброзичливості, конструктивності, спільної мети) і включає такі етапи: *мотиваційно-ціннісний*, який передбачає розвиток стійкої спрямованості на взаємодію інтересів і потреб педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків, розуміння ціннісних орієнтацій в організації такої взаємодії, формування інтересу, потреби та позитивного ставлення до проблеми організації взаємодії; *змістово-діяльнісний*, який сприяє формуванню знань батьків щодо освітнього простору Нової української школи шляхом оволодіння ними формами, методами та прийомами взаємодії; передбачає розвиток та вдосконалення умінь взаємодіяти; *рефлексійно-корегувальний*, який забезпечує формування рефлексивності, що полягає у здатності особистості до аналізу організації взаємодії, сприяє сформованості педагогічної культури батьків, підвищенню якості освітнього процесу загальноосвітнього навчального закладу.

У процесі дослідження виявлено *педагогічні умови*, що забезпечують ефективне функціонування технології організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками: гуманістична спрямованість взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками; залучення батьків до формування освітнього простору Нової української школи.

Експериментально доведено ефективність розробленої технології, оскільки в результаті педагогічного експерименту відбулися кількісні зміни показників, які показали значущі якісні перетворення у свідомості й поведінці батьків. Статистичним підтвердженням цього стали кількісні показники експериментальних груп: з 2,1% до 32,4% зросла кількість батьків з високим рівнем сформованості педагогічної культури (приріст – 30,3%); з 28,7 до 61,7% (на 33,0%) збільшився індекс середнього рівня сформованості педагогічної культури у батьків; з 69,2 до 5,9% (на 63,3%) зменшилася кількість батьків з низьким рівнем сформованості педагогічної культури. Динаміка змін відповідних показників у контрольних групах – значно нижчі.

4. Уточнено критерії (світоглядний, змістовий, діяльнісний, особистісно-оцінний), показники (сформованість мотивів спільної діяльності та соціально значущих цінностей, позитивна установка на взаємодію, потреба в педагогічному спілкуванні, повнота і ґрунтовність психолого-педагогічних і загальнокультурних знань, уміння вирішувати конфлікти і проблеми, комунікативні уміння, організаторські уміння, розвиток здатності до роботи в колективі, здатність до самопізнання і саморозвитку, сформованість виявлення емпатії) й рівні сформованості педагогічної культури батьків.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Одержані теоретичні й практичні результати становлять основу для подальшого здійснення ґрунтовного аналізу зарубіжного досвіду (Фінляндія) організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Бугакова О. В. Витоки розвитку ідеї педагогічної взаємодії сім'ї і школи. *Педагогічний альманах*. Херсон: КВНЗ ХАНО, 2017. Вип. 36. С. 228–233.
2. Бугакова О. В. Проблема організації взаємодії батьків та школи у вихованні учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 55 (108). С. 409–415.
3. Bugakova O., Peretiaha L. Technology of developing pedagogical culture of parents. *Nauka i studia*. №5(185). Przemyśl, 2018. P. 46–60.
4. Бугакова О. В. Технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками: теоретичний аспект. *Педагогіка та психологія*. Х: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. – Вип.59.С. 3–12
5. Бугакова О. В. Навчальний тренінг як активна форма організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя: КПУ, 2018. Вип. 58-59 (111-112) С.253–259.
6. Бугакова О. В. Формування освітнього простору нової української школи шляхом організації взаємодії педагогічного колективу та батьків. *Педагогічний альманах*. Херсон: КВНЗ ХАНО, 2018. Вип. 37. С.55–60.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Бугакова О. В. Педагогічна взаємодія: суть, ознаки, характеристика. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами*: матеріали III Всеукр. (з міжнар. участю) наук.-метод. конф. (5 грудня 2017 р., м. Херсон). Херсон: ХАНО, 2017. Ч. 1. С. 76–80.
8. Бугакова О. В. Формування педагогічної культури батьків – провідна умова ефективної взаємодії сім'ї та школи. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (19-23 лютого 2018 р., м. Полтава). Полтава: КУЕП ПДАА, 2018. С. 391-394. URL: [http://rbl3d.ukrainianforum.net/t91-topic?highlight\(01.03.2018\)](http://rbl3d.ukrainianforum.net/t91-topic?highlight(01.03.2018)).
9. Бугакова О. В. Принципи організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. Макаренківська концепція підготовки вчителів в контексті вітчизняних та світових тенденцій розвитку педагогічної освіти : матеріали XVII міжнар. конф. (13-14 березня 2018 р., м. Полтава) Полтава: ПНПУ, 2018. С. 33–34.
10. Бугакова О. В. Особливості управління якістю взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу та батьків. *Підготовка управлінських кадрів в контексті нового закону України «Про освіту» (2017 р)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (22-23 березня 2018 р., м. Херсон). Полтава: ПНПУ, 2018. С. 46–49.
11. Бугакова О. В. Інтерактивні форми роботи педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (10 квітня 2018 р., м. Харків). Х. Стиль-Издат, 2018. С. 133–135.

12. Бугакова О. В. Формування культурологічної компетенції учителів як психолого-педагогічна проблема. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (22-23 травня 2018 р., м. Глухів). Глухів: ГДПУ, 2018. С. 154–156.

13. Бугакова О. В. Організація спільної діяльності педагогічного колективу школи з батьками як психолого-педагогічна проблема. *Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів*: матеріали IV міжнар. конф. (23-24 травня 2018 р., м. Харків). Х.: НПУ «ХП», 2018. С. 111-114.

14. Бугакова О. В. Історія та сучасність Харківської гімназії №116. Збірник наукових праць молодих учених ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Х.: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. Вип. 9. С. 73–78.

Наукові праці, які додатково відображають матеріали дисертації

15. Бугакова О. В. Теоретичні основи організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками: метод. рекомендації. Х.: Стиль-Издат, 2015. 82 с.

16. Бугакова О. В. Інноваційні форми та методи організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками: метод. рекомендації. Х.: Стиль-Издат, 2016. 88 с.

АНОТАЦІЇ

Бугакова О. В. Технологія організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» (015 – Професійна освіта). – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, МОН України. – Харків, 2018.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками.

У дисертації розкрито суть понять «взаємодія», «педагогічна взаємодія», «організація взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками»; визначено зміст і структуру організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками; уточнено критерії та показники сформованості педагогічної культури батьків; теоретично обґрунтовано технологію організації взаємодії педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з батьками та експериментально доведено її ефективність, визначено педагогічні умови ефективного функціонування технології.

Ключові слова: технологія, організація, взаємодія, педагогічний колектив, загальноосвітній навчальний заклад, батьки, учні.

Бугакова О. В. Технология организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования (015 – профессиональное образование). – Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, МОН Украины. – Харьков, 2018.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями.

В диссертации раскрыта суть понятий «взаимодействие», «педагогическое взаимодействие», «организация взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями»; определено содержание и компоненты организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями; уточнены критерии и показатели формирования педагогической культуры родителей; теоретически обоснована технология организации взаимодействия педагогического коллектива общеобразовательного учебного заведения с родителями и экспериментально доказана ее эффективность, определены педагогические условия эффективного функционирования технологии.

Ключевые слова: технология, организация, взаимодействие, педагогический коллектив, общеобразовательное учебное заведение, родители, ученики.

Buhakova O. V. Technology of organization of interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents. – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional education (015 – Professional education). – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, The Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2018.

The dissertation is a theoretical and experimental study of the problem of organization of interaction of the pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents.

The dissertation describes the essence of the concept of «interaction» as a form of relations or relationships, integrating factor, methodological principle of knowledge of nature, people and the form of movement of any system; «pedagogical interaction» as a deterministic educational situation, mediated by socio-psychological processes, which leads to quantitative and qualitative changes in the qualities and conditions of subjects and objects of the pedagogical process; «interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents» as the process of mutual influence of subjects on each other in the system of common personal-oriented value-moral activity of education institution, aimed at the formation of humanistic values and qualities, motivation and rules of humane behavior and based on constructive dialogue and positive interpersonal cooperation, which leads to qualitative changes in the subjects and objects of interaction through mutual understanding and mutual assistance.

The main characteristics of interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents are: mutual knowledge, mutual understanding, mutual

relations, mutual actions, mutual influence. The main features of the organization of interaction are defined: joint activity, common goal, coordination, positive interdependence, cooperation, active creative position of participants, subject-subject position. The structure of the organization of interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents contains the following components: value-motivational, which reflects the attitude of another person as a higher value, the expression of kindness, attention, care, help, mercy; cognitive, associated with cognition of another person, the ability to understand its features, interests, needs, to notice mood changes, emotional state; behavioral, which concerns the choice of adequate situations, ways of communication, ethical and value patterns of behavior and reflective, which promotes awareness of the personality of how it is judged by other individuals, as well as the ability of the individual to perceive oneself from the point of view of others.

Theoretically grounded technology of organization of interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents, which is based on methodological approaches (systemic, activity, personally oriented, humanistic), and principles (ease of communication, social responsibility, synergies, optimism, mutual trust, dialogue, tolerance, dialogue, commitment, constructiveness, common goal) and includes the following stages: motivational-value, which involves the development of a steady focus on the interaction of interests and needs of pedagogical collective of a comprehensive educational institution and parents, understanding of the value orientations in the organization of such interaction, the formation of interest, need and positive attitude to the problem of the organization of interaction, which is effective, actualizes the cognitive needs of parents and pedagogical collective of a comprehensive educational institution, activates their thinking, prompts interaction; content-activity that promotes the formation of the knowledge of parents about the educational space of the New Ukrainian school by mastering them with forms, methods and techniques of interaction; provides for the development and improvement of interpersonal skills; reflexive-corrective, which provides the formation of reflexivity, consisting in the ability of the individual to analyze the organization of interaction, which enables to integrate all acquired knowledge, skills and abilities into a holistic personality formation, which contributes to the formation of the pedagogical culture of parents.

In the course of the study, pedagogical conditions were found that ensure the effective functioning of technology of organizing the interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents: humanistic orientation of the interaction of pedagogical collective of a comprehensive educational institution with parents; involvement of parents in the formation of the educational space of the New Ukrainian school.

Specified criteria and performance levels of pedagogical culture of parents.

Key words: technology, organization, interaction, pedagogical collective, comprehensive educational institution, parents, pupils.

Підписано до друку 10.10.2018 р.